

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Financiële situatie Utrechtse gemeenten richting begroting 2025-2028
Datum	3-09-2024
Documentnummer	UTSP-1508165036-30276
Van	Dick Schuurman
Telefoonnummer	+31639632304
E-mailadres	dick.schuurman@provincie-utrecht.nl
Domein/opgave	S&B
Team	BEI
Portefeuillehouder	Bakker
Bijlagen	Geen

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

In deze Statenbrief geven wij u een update van de actuele financiële situatie van de Utrechtse gemeenten. Wij constateren dat in de afgelopen periode bij gemeenten door interne en externe factoren de positieve saldi voor 2025 uit de meerjarenbegroting 2024-2027 veelal naar beneden zijn bijgesteld. Een deel van de gemeenten zal daardoor voor het sluitend kunnen vaststellen van de begroting 2025 in november a.s. nog maatregelen moeten treffen.

Inleiding:

Op basis van de Gemeentewet (artikel 203) voeren wij het financieel toezicht op gemeenten uit. De wet draagt ons college op een gemeente onder preventief (verscherpt) toezicht te plaatsen wanneer de begroting én de meerjarenbegroting naar ons oordeel niet structureel en reëel sluitend zijn. Dat besluit nemen we éénmaal per jaar in december en moet voorafgaand aan het begrotingsjaar aan de gemeente worden bekend gemaakt. Als van preventief toezicht sprake is, is het nodig dat wij de begroting en de begrotingswijzigingen van die gemeenten goedkeuren. Wij zijn dan in staat samen met de gemeente te sturen richting financieel herstel, zonder dat wij daarbij in de autonome bevoegdheden van de gemeenteraad treden. Is de begroting óf de meerjarenbegroting reëel en structureel sluitend, dan volgt voor dat kalenderjaar repressief (de reguliere, lichte vorm) toezicht. Wij volgen dan de financiële ontwikkelingen van de gemeente en blijven zo nodig in gesprek.

Situatie begin 2024:

Eind januari 2024 hebben wij u geïnformeerd over de financiële positie van de Utrechtse gemeenten op basis van hun vastgestelde begrotingen 2024-2027 ([SB Financieel toezicht op gemeenten en gemeenschappelijke regelingen 2024](#)). Onze analyse en beoordeling leidden ertoe dat wij eind 2023 geen van de gemeenten onder het preventieve toezicht hebben geplaatst. Wij hebben toen ook aangegeven dat in die meerjarenbegrotingen over het algemeen de jaren 2024 en 2025 positief waren, maar dat voor de jaren 2026 en 2027 tekorten werden gepresenteerd. Dit werd vooral veroorzaakt door een daling van het gemeentefonds vanaf 2026 ten opzichte van 2025 (ravijnjaren). Met een aantal gemeenten hebben wij onze bevindingen bestuurlijk besproken en afgestemd welke opgave de gemeente heeft in de aanloop naar de vaststelling van de begroting 2025-2028.

Jaarrekeningen 2023:

In de eerste helft van dit jaar hebben de gemeenten hun jaarrekeningen 2023 vastgesteld. Op basis van de analyses hiervan kunnen wij het volgende delen:

- a. Een groot deel van de gemeente presenteert nog positieve saldi, maar er zijn ook enkele gemeenten met tekorten.
- b. De voordelen zijn voor het overgrote deel incidenteel van aard.
- c. De kosten van de jeugdzorg stijgen bij veel gemeenten verder door, hetgeen structureel doorwerkt in het lopende jaar 2024 en ook zal doorwerken in de komende meerjarenbegroting 2025-2028.

Vooruitblik 2025-2028:

Op basis van door de gemeenteraden vastgestelde Kader- of Perspectiefnota's vormen wij ons een eerste beeld van de situatie van de meerjarenbegrotingen 2025-2028 aan het einde van dit jaar. Het valt op dat bij veel gemeenten de positieve saldi voor 2025 zijn veranderd in (voorlopige) tekorten. Dit wordt onder meer veroorzaakt door:

- a. Structurele doorwerking van stijgende lasten uit 2023 en 2024 (Sociaal Domein, voornamelijk jeugdzorg).
- b. Incidentele verlaging van het Gemeentefonds in 2025.
- c. Prijs- en salarisontwikkelingen die niet geheel worden gecompenseerd door een hogere uitkering uit het Gemeentefonds.

Ad a.

Vanuit de jaarrekening 2023 is zichtbaar dat bij een aantal gemeenten de kosten van het Sociaal Domein en specifiek de jeugdzorg blijven doorstijgen. Dit wordt veroorzaakt door zowel groei van het aantal zorgontvangers als stijgende tarieven. Het blijkt in de praktijk lastig om maatregelen te treffen tegen deze stijging. Gemeenten worden daardoor genoodzaakt de uitgavenbudgetten voor de jaren daarna te verhogen.

Ad. b.

Het Rijk is in de Voorjaarsnota, vertaald in de meicirculaire gemeentefonds, de gemeenten enigszins tegemoetgekomen met een gedeeltelijke demping van de ravijnjaren vanaf 2026. De al jaren geraamde uitname uit het gemeentefonds voor efficiencyvoordelen bij opschaling van gemeenten (opschalingskorting) van € 675 miljoen is teruggedraaid. Daartegenover is eenzelfde bedrag wel onttrokken aan het gemeentefonds in 2025. De jaarlijkse raming van de uitkering uit het gemeentefonds, ongeacht de toevoegingen en onttrekkingen daaraan, wordt als een structurele inkomst van gemeenten beoordeeld. De gezamenlijke provinciale toezichthouders zijn de gemeenten tegemoetgekomen door vooraf aan te geven dat deze verlaging in 2025 met incidentele middelen (onttrekking aan een reserve) mag worden gecompenseerd.

Ad c.

De jaarlijkse groei van het gemeentefonds is niet meer gekoppeld aan de geraamde en werkelijke groei van de Rijksuitgaven, maar aan de ontwikkeling (langjarig gemiddelde) van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Dit zorgt voor meer zekerheid en minder schommelingen, maar blijkt in de praktijk niet geheel parallel te lopen met de werkelijke ontwikkeling van de kosten van de gemeenten.

Een deel van de gemeenten zal voor het vaststellen van een structureel sluitende (meerjaren)begroting 2025-2028 nog maatregelen moeten vinden die zorgen voor een verlaging van lasten en/of een verhoging van baten. Zonder uitzondering hebben gemeenten aangegeven dat hieraan hard wordt gewerkt, waarbij de focus nu veelal ligt op 2025. De gedeeltelijke demping van de ravijnjaren vanaf 2026 heeft er niet voor gezorgd dat het meerjarenperspectief veel is verbeterd. Voor de jaren na 2025 zijn vaak nog extra ombuigingen noodzakelijk. Wij moeten voor ons definitieve oordeel over een begroting uitgaan van de door de gemeenteraad in november vastgestelde meerjarenbegroting 2025-2028. In de tussenliggende periode blijven wij met de gemeenten in gesprek.

Vervolgprocedure / voortgang:

Eind 2024 nemen wij de besluiten over de toezichtvorm voor alle 26 gemeenten voor 2025. Half januari 2025 zullen wij u over onze besluiten en bevindingen informeren.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen